

परमात्मनः प्रतिबिम्बभूता देवा विबभूवन्तं परमात्मानं येन रूपेण महीचक्रुः सो तेन रूपेण स्वयं पूजायज्ञभागादि रूपालब्धवन्तः यथोक्तं भागवते यद्यज्जनो भगवते विदधीत मानं तच्चात्मनः प्रतिमुखस्य यथा मुखश्रीरिति अतः फलावस्थां स्वयमकुर्वन्तोऽपि देवा अस्मद्वत्तान्यज्ञभागान्भुंजते अस्माकं च तेभ्योऽप्रदाने महान्दोषः इष्टान् भागां हि देवा दास्यन्ते यज्ञभाविताः तैर्देसान्नप्रदायैभ्यो यो भुंक्ते स्तेन एव स इति गीतावचनात् अतः यथा वृत्तं हि कल्पादौ दृष्टं मे ज्ञानचक्षुषा ॥ परमात्मेति यं प्रादुःसांख्ययोगविदो जनाः ॥ २८ ॥ महापुरुषसंज्ञां सलभते स्वेन कर्मणा ॥ तस्मात्प्रसूतमव्यक्तं प्रधानं तं विदुर्बुधाः ॥ २९ ॥ अव्यक्ताद्व्यक्तमुत्पन्नं लोकास्तद्व्यक्तमर्थमीश्वरात् ॥ अनिरुद्धो हिलोकेषु महानात्मेति कथ्यते ॥ ३० ॥ यो सौव्यक्तत्वमापन्नो निर्ममेच पितामहं ॥ सोऽहंकार इति प्रोक्तः सर्वतेजोमयो हिसः ॥ ३१ ॥ दृथिवी वायुराकाशमापो ज्योतिश्च पंचमं ॥ अहंकारप्रसूतानि महाभूतानि पंचधा ॥ ३२ ॥ महाभूतानि सृष्ट्वैव तान्गुणान् निर्ममे पुनः ॥ भूतेभ्यश्चैव निष्पन्ना मूर्तिमन्तश्च तान् शृणु ॥ ३३ ॥ मरीचिरंगिराश्चान्निःपुलस्यः पुलहः क्रतुः ॥ वासिष्ठश्च महत्मा वैमनुः स्वायंभुवस्तथा ॥ ३४ ॥ ज्ञेयाः प्रकृतयोऽष्टौ ताया सुलोकाः प्रतिष्ठिताः ॥ वेदवेदांगसंयुक्ता न्यज्ञज्ञांगसंयुतान् ॥ ३५ ॥ निर्ममलोका सिद्ध्यर्थं ब्रह्मालोकपितामहः ॥ अष्टाभ्यः प्रकृतिभ्यश्च जातं विश्वमिदं जगत् ॥ ३६ ॥ रुद्रो रोषात्मको जातादशा न्यान् सोऽस्तजत्स्वयं ॥ एकादशैते रुद्रास्तु विकारपुरुषाः स्मृताः ॥ ३७ ॥ ते रुद्राः प्रकृतिश्चैव सर्वे चैव सुरार्षयः ॥ उत्पन्ना लोका सिद्ध्यर्थं ब्रह्माणं समुपस्थिताः ॥ ३८ ॥ वयं सृष्टा हि भगवंस्त्वया च प्रभविष्णुना ॥ येन यस्मिन् नदीकारे वर्तितव्यं पितामह ॥ ३९ ॥ यो सौत्वयाभिनिर्दिष्टोऽद्यधिकारोऽर्थचिंतकः ॥ परिपाल्यः कथं तेन साहंकारेण कर्तव्यं ॥ ४० ॥ प्रदिशस्व बलं तस्य यो धिकारार्थं चिंतकः ॥ एवमुक्तो महो देवो देवांस्तानि दमब्रवीत् ॥ ४१ ॥ ब्रह्मो वाच साध्वं हं ज्ञापितो देवा युष्माभिर्भद्रमस्तु वः ॥ ममाप्येषा समुत्पन्ना चिंता या भवतां मता ॥ ४२ ॥ लोकत्रयस्य कृत्स्नस्य कथं कार्यः परिग्रहः ॥ कथं बलक्षयो न स्याद्युष्माकं त्वात्मनश्च मे ॥ ४३ ॥ इतः सर्वेऽपि गच्छामः शरणं लोकसाक्षिणं ॥ महापुरुषमव्यक्तं स नो वक्ष्यति यद्वितं ॥ ४४ ॥ ततस्ते ब्रह्मणा सार्धं नृषयो विबुधास्तथा ॥ क्षीरोदस्योत्तरं कूलं जग्मुर्लोकहितार्थिनः ॥ ४५ ॥ ते तपःसमुपातिष्ठन् ब्रह्मोक्तं वेदकल्पितं ॥ समहानियमो नानामतपश्च योऽसुदारुणः ॥ ४६ ॥ ऊर्ध्वादिष्टिर्बाहवश्च एकाग्रं च मनो भवत् ॥ एकपादाः स्थिताः सर्वे काष्ठभूताः समाहिताः ॥ ४७ ॥ दिव्यं वर्षसहस्रं ते तपस्तप्त्वा सुदारुणं ॥ शुश्रुवुर्मधुरां वाणीं विदेद वेदांगभूषिताः ॥ ४८ ॥

प्रवृत्तिमार्गो विश्वमनुसरणीय इत्याह परमात्मेति यं प्रादुर्लियादिनासनः स न सृजतश्चेत्यतः प्राक्तनेन मध्येन ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥